

Skog Alnarp

I spåren på biologiska bulldozers

Forskarna höjer beredskapen mot Phytophthora, en sorts algsvampar som kan ge angrepp på nästan alla träd.

Nu involveras skogsägare och andra berörda för att kartlägga skadorna och för att göra fler medvetna om hotet.

Det finns en hel del att göra för att minska riskerna.

Av goda skäl kallas algsvamparna för ”biologiska bulldozers”. De drabbar skogen urskillningslöst. Namnet Phytophthora härstammar från grekiskan och betyder växtförstörare. Det finns ett 100-tal olika arter som upptäckts hittills och fler är på gång.

Dessutom kan de bilda hybrider med nya egenskaper. På så sätt är alla träd i riskzonen även om en del är mer utsatta än andra.

LARMET SOM satte igång dagens forskning var angreppen på bokarna i Pildammsparken i Malmö år 2010. Det var då Johanna Witzell, forskare i Alnarp, konfronterades med Phytophthora första gången. – På de släta bokstammarna fanns tydliga stamsår som vi kunde spåra till Phytophthora. Går det långt kan angreppen under barken stänga av näringstillförsel så trädet dör. Men framförallt angrips finrötterna, vilket gör trädet instabilt och försämrar upptaget av näring och vatten, säger Johanna.

Hon arbetar tillsammans med Michelle Cleary och andra kollegor för att öka kunskapen om svampen och

dess utbredning.

I ETT PROJEKT med inspiration från bland annat USA (där det kallas medborgarvetenskap) kommer allmänheten att bjudas in till informationsmöten om Phytophthora.

Inbjudningarna vänder sig till skogsägare och andra berörda grupper som plantskolor, trädgårdsnäringen och engagerade hemmaodlare. De uppmanas att spana efter skador och lämna in prover för analys.

PROVERNA testas i laboratoriet med molekylärbiologiska metoder. Det finns också en snabbtest (www.pocketdiagnostic.com) som påminner en graviditetstest. Den kan ge en bra indikation, men säger inget om vilken Phytophthora-art det handlar om. – Det blir ett viktigt insamlade av fakta. Vi behöver veta mer för att kunna ge råd och ha en beredskap om läget förvärras, säger Johanna Witzell.

Den som spanar efter skador kan hålla koll på om trädkronorna glesats ut, om det finns skador på stammen med bark som har lossnat och blödande stamsår, och om

trädet har små bleka blad eller kanske blåst omkull oväntat.

DET KAN DOCK vara svårt att upptäcka skadorna. Ofta är det Phytophthora som inledningsvis försvagar trädet. Därmed blir det mottagligt för andra skador i form av torka eller insektsangrepp som leder till att trädet dör.

Därmed ligger det nära till hands att de sekundära skadorna antas vara boven i dramat, men den utlösande faktorn kanske var Phytophthora.

HITTILLS finns väl dokumenterade angrepp på bok, ek, al och hästkastanj i södra Sverige. Tillståndet för björken håller på att klarläggas i ett samnordiskt projekt.

Phytophthora-angrepp är relativt vanligt även bland prydnadsväxter och krukväxter. Och där finns en hel del av roten till problemen. Spridningen över världen sker genom handeln med växter. Exempelvis är stora prydnadsträd till parker en typisk inkörsport. Algsvampar kan både följa med i jordklumpen och själva växten.

Rhododendron är en välkänd värdväxt.

Det ligger nära till hands att växterna smittas i plant-

Johanna Witzell spanar efter angrepp.

skolan där Phytophthora kan spridas effektivt både genom bevattningssystem och genom jorden.

Har angreppen fått fäste tycks det omöjligt att vrida klockan tillbaks. Därför gäller det att försvåra spridningen.

- Det finns en hel del man kan göra, konstaterar Johanna Witzell.

✓ Sprid inte jord och kompost från trädgårdar till skogen.

✓ Var observant vid köp av trädgårdsväxter, ser plantan sjuk ut och har brunprickiga blad är det inga bra tecken.

✓ Undvik att dumpa jordmassor i skogen.

✓ Dikesrensning kan minska risken.

✓ Phytophthora kan spridas via jordiga stövlar och däck från skogsmaskiner, bilar och andra fordon. Av den anledningen är ofta träden längs leder smittade.

✓ Vildsvin som rotar i jorden kan troligen föra smittan med sig.

Kontaktpersoner

Johanna Witzell, johanna.witzell@slu.se, 070-2950820

Michelle Cleary, michelle.cleary@slu.se, tel 040-415181

Hemsida under konstruktion: <http://phytophthora.se>

Redaktör nyhetsbrevet

Pär Fornling: par.fornling@slu.se